EINA DIDÀCTICA PER AL TREBALL INTERCULTURAL ALS ESPAIS EDUCATIUS

Material complementari al

CALENDARI de CELEBRACIONS del RAVAL

EINA DIDÀCTICA PER AL TREBALL INTERCULTURAL ALS ESPAIS EDUCATIUS

Material complementari al

CALENDARI de CELEBRACIONS del RAVAL

Iniciativa del Grup Interreligiós del Raval i
del Grup d'Educació Comunitària del Raval

Grup interreligiós del Raval

Fundació Tot Raval
GRUP D'EDUCACIÓ COMUNITÀRIA

CRÈDITS:

Autores: Mònica Moreno Dionís, Carolina Rodríguez Ibarra, Roberta de Carvalho i Mercè Garet Cuartero.
Revisió del text: Jaume Aubareda Magriñá.
Il·lustracions: Inés Sánchez.

Aquest projecte és una iniciativa del *Grup Interreligiós del Raval* i del *Grup d'Educació Comunitària*, espais comunitaris dinamitzats per la Fundació Tot Raval.

Carrer del Carme, 102
(Plaça d'Aureli Capmany) , 08001 Barcelona
www.totraval.org

Reproducció: Aquesta obra està subjecta a una llicència de Reconeixement-CompartirIgual 4.0 Internacional de Creative Commons.

ÍNDEX

Introducció

9 **Què és aquest document?**

10 **Reptes i oportunitats de la diversitat cultural**

11 **Què és el GIR?**
- Calendari de celebracions del Raval

12 **Què és el Grup d'Educació Comunitària?**
- Diversitat del Raval
- Perfil de la població estrangera a Ciutat Vella i els seus barris (gener 2019)
- En el sistema educatiu: alumnat estranger sobre total l'alumnat

15 **Diversitat social, cultural, religiosa i espiritual**
- El currículum
- Vinculació amb el currículum
- Els llibres de text
- De quins països procedeixen les persones citades als llibres de text?

23 **Idees per tractar la diversitat cultural i religiosa**

24 **Proposta d'activitats dins de l'aula**
- Diversitat? Què en pensa l'alumnat?
- El llenguatge emocional del Raval
- Els oficis del Raval
- Els oficis del Raval 2
- "Cuines del món"
- "Recetas de cuarto con una pizca de lengua"

31 **Proposta d'activitats fora de l'aula**
- Itineraris pels centres de culte del Raval
- Visites a entitats socials del barri del Raval

32 **Propers passes**

33 **Agraïments**

QUÈ ÉS LA DIVERSITAT CULTURAL I PER QUÈ M'HA DE PREOCUPAR COM A EDUCADOR/A?

Diversitat cultural, multicultural, intercultural, transcultural, inclusió, integració...

No us sentiu embriagats/des de terminologia pedagògica, que sovint no materialitza? De tant fer-la servir, despullem de significat conceptes tan importants com *respecte per la diversitat cultural*. Celebrem setmanes culturals, perquè la resta del curs transitem per setmanes no culturals. Fem atenció a la diversitat, perquè 'la normalitat' ja se les apanya soleta. Treballem per projectes, marquem reptes, contextualitzem aprenentatges, definim i avaluem competències bàsiques, i tot ho treballem des de les TIC. A la vegada, apugen ràtios, minven pressupostos, i la professió de les persones docents i educadores es veu cada vegada més desprestigiada, les seves fites menys reconegudes.

Per què, ara, ens hem de preocupar també per educar amb mirada intercultural i fer-ho de forma transversal? I, fins a quin punt és la nostra responsabilitat?

L'educació de qualitat ha de garantir el desenvolupament de persones en totes les seves dimensions, i això exigeix reconèixer la riquesa cultural que les envolta. La diversitat entre la població, a més d'enriquir-nos a tots els nivells, és inevitable. És una realitat i l'experimentem diàriament als centres. Si no ho tenim en compte les persones que estem amb canalla i adolescents, qui ho farà? És als centres educatius, tant a la formació reglada com a la no reglada, a les activitats extraescolars, a les sales de reforç i a tots aquells espais i activitats on els menors i les menors interrelacionen, on s'ha de tenir més cura.

Com ho podem fer?

Podem començar per treballar els estereotips, sense caure a menystenir les diferències entre cultures. No calen ni grans projectes ni grans infraestructures per treballar el respecte i el reconeixement. Té més a veure amb alliberar de prejudicis les generacions que estan creixent. Elles crearan noves formes de relacionar-se i de respectar-se. Desenvoluparan eines i recursos tecnològics, emocionals i materials, per tirar endavant les nostres societats.

Fer de les escoles espais més lliures de prejudicis vol dir que tot l'alumnat podrà créixer i desenvolupar-se des del seu grup social, econòmic, cultural, religiós, ètic, etc., sense que això suposi una limitació. No fer-ho implicaria perpetuar desigualtats, històries de vida, d'èxits i de fracassos.

Evitem confondre nacionalitat amb cultura, les persones no són tòtems culturals inabolibles definits pel lloc de naixement. Sovint no ho sembla, però l'alumnat ens té de referents, hem de treballar per saber reconèixer les aportacions culturals, tecnològiques, socials i de valors de les diferents cultures. Cada moment compta, cada prejudici, cada comentari basat en estereotips. Cada vegada que un/a alumne/a és jutjat/da i mesurat/da no pel que pot arribar a ser sinó pel que projectem sobre ell o ella les persones adultes, no estem construint un projecte educatiu que reconegui la diversitat.

Un espai educatiu intercultural també és aquell que valora tant la cultura pròpia com sap reconèixer la importància que té que cada alumne/a mantingui un lligam fort amb les cultures heretades. És aquell que es vincula a unes formes de fer i a una trajectòria històrica però aprèn en els valors de les altres. Aquell que enfront del prejudici s'informa i investiga altres formes de fer sense prepotència, que quan no sap, pregunta i sap valorar que el coneixement no sempre prové dels professionals de l'educació i la formació.

Recordem sempre que el nostre alumnat, més que ningú, està en construcció. No siguem nosaltres qui els limitem, qui imposem expectatives o dinamitem les seves projeccions. No vull dir que no els puguem acompanyar per gestionar les expectatives, sinó que aquestes no estiguin basades en prejudicis de grup.

I per últim, tant les religions, en les diverses formes d'espiritualitat, com la llibertat de consciència formen també part d'aquesta diversitat cultural.

Creure en un model laic d'educació, tan propi de les avantguardes pedagògiques, i alhora respectar les creences de la persona és imprescindible. Les religions avui en dia són motiu o excusa per a moltes disputes entre famílies, pobles i països. Donem espai a la canalla perquè es coneguin i respectin, perquè intercanviïn valors.

Com puc assolir aquesta tasca si jo mateixa, com tothom, tinc els meus propis prejudicis? Aprendre a treballar amb perspectiva intercultural és una tasca que no es pot fer sola. Cal comptar amb companys i companyes, amb les famílies i els diferents agents culturals i socials dels barris. Cal recordar que no es tracta d'oferir fórmules o solucions, treballem perquè l'alumnat creixi i les trobi, en un entorn culturalment divers, sense els racismes i els prejudicis que sovint carreguem les persones adultes.

Mònica Moreno
mmore382@xtec.cat
Professora tècnica cicles formatius
Departament d'Educació

QUÈ ÉS AQUEST DOCUMENT?

Aquest document és un material complementari al Calendari de Celebracions del Raval. Un calendari que dona a conèixer les principals celebracions religioses, socioculturals, comunitàries i polítiques que tenen lloc al barri del Raval. Aquesta eina, com a material de suport, vol aprofundir en el treball de la diversitat, donant eines i exemples, d'una escola inclusiva. Pretén contribuir en la construcció conjunta d'un Raval obert, dinàmic i divers, on tothom és respectat i troba el seu lloc. Al calendari es poden consultar les celebracions més rellevants d'algunes de les cultures i religions presents al barri del Raval i una petita descripció de cada celebració.

L'eina intenta animar el centre educatiu perquè s'impliqui a promoure el coneixement de les diferents cultures que viuen al barri del Raval, treballant el context i ampliant la informació sobre les diferents religions i celebracions que tenen més rellevància.

Igual que el Calendari de Celebracions, aquest document complementari és també una iniciativa comunitària fruit de la col·laboració entre el Grup Interreligiós del Raval (GIR) i el Grup d'Educació Comunitària del Raval, ambdós grups dinamitzats des de la Fundació Tot Raval.

"L'educació intercultural promou espais d'inclusió basats en la igualtat i la necessitat de compartir uns valors comuns que ajudin a conviure en una mateixa comunitat."

Departament d'Ensenyament,
Definició d'educació intercultural

REPTES I OPORTUNITATS

L'increment de la riquesa cultural que reflecteixen les aules pot suposar un repte pel professorat i també per a la convivència als centres, però és alhora una oportunitat inigualable per treballar la cohesió social. Als centres educatius s'aprenen hàbits de socialització i relació, s'aprèn a viure i a conviure amb idees i costums diferents. Sense oblidar que és també on l'alumnat aprofundeix en la història, les claus socials i la cultura o cultures locals. Una de les tasques educatives més importants és donar eines a l'alumnat per habitar el món del futur, des del respecte, la reflexió crítica i la naturalitat del reconeixement de l'altre. Com proclama el pedagog Philippe Meirieu, "a l'escola no s'hi va a aprendre, sinó a aprendre junts, a fer societat conjuntament, condició que fa possible la democràcia. Respectar l'altre no vol dir renunciar o perdre principis propis, sinó contrastar-los i aprendre dels altres".

La societat barcelonina és més pluricultural que mai. Segons dades del Padró Municipal, a Barcelona conviuen 179 nacionalitats diferents i segons el padró de l'1 de gener de 2019, 1.650.358 persones habiten a la ciutat, de les quals el 49,9% ha nascut fora de la ciutat. Del total de 434.000 barcelonins i barcelonines que han nascut a l'estranger, un 28,7% té nacionalitat espanyola.

Si el professorat té per missió ajudar a preparar l'alumnat per a la societat del present i del futur (previsiblement més multicultural que l'actual), ha de revisar els continguts i metodologies dels currículums actuals, que tenen un fort biaix eurocèntric. Per fer-ho, és imprescindible que l'enfocament intercultural impregni, de manera natural, tots els aprenentatges que s'ofereixen a l'alumnat.

El professorat, majoritàriament educat en un context monocultural, té el repte d'educar en una perspectiva diversa sense caure en propostes estereotipades, superficials o folkloristes.

QUÈ ÉS EL GIR?

Tant de bo que en pocs anys el cos de docents català incorpori més professionals de diferents orígens. Fins que això no passi de manera generalitzada, el coneixement sobre les cultures que componen la societat catalana ha de venir, necessàriament, de les mateixes comunitats, representades en l'actualitat, a l'escola, per les famílies i l'alumnat.

Per això, cal establir ponts de treball conjunt entre les comunitats d'origen divers i l'equip docent dels centres educatius d'educació formal i no formal. Tenint en compte això, la Fundació Tot Raval, mitjançant el Grup Interreligiós del Raval i el Grup d'Educació, ha decidit construir aquest material complementari com a eina didàctica.

El Grup Interreligiós del Raval és un grup format per persones representants de diverses entitats socials, religioses i culturals del barri, que treballa amb l'objectiu de promoure la convivència i el respecte per les altres persones mitjançant la informació i el coneixement mutu. Ofereix la possibilitat de realitzar activitats amb persones i/o organitzacions que puguin estar interessades en la riquesa cultural i religiosa del barri. Té per objectiu promoure el coneixement i el treball conjunt entre les diferents religions, cultures i creences que conviuen al barri del Raval incidint en la millora de la convivència i el respecte mutu, tot treballant a partir de la promoció d'activitats interreligioses i interculturals.

Calendari de Celebracions del Raval

Des de l'any 2012 la Fundació Tot Raval edita el Calendari de Celebracions del Raval, i des de l'edició de l'any 2016, el GIR organitza un concurs per seleccionar les imatges que il·lustren el Calendari. El concurs està obert a tota la població del barri del Raval i tothom que hi vulgui participar. També organitza diverses activitats durant el curs escolar a les quals se us convida a participar-hi amb el vostre alumnat. La informació de les diferents activitats que organitza el Grup està disponible al web de la Fundació Tot Raval. *https://www.totraval.org/ca/projectes/grup-interreligios-del-raval*

Al llarg de l'any, el GIR desenvolupa diferents activitats com la celebració de la Pasqua, l'Iftar, Nadal o itineraris pels centres de culte del barri, amb l'objectiu de contribuir al diàleg intercultural i interreligiós, a la trobada entre comunitats i al coneixement mutu del veïnatge.

QUÈ ÉS EL GRUP D'EDUCACIÓ COMUNITÀRIA?

El Grup d'Educació Comunitària del Raval, format per representants d'una trentena d'organitzacions i per particulars vinculats a l'educació al barri (veïnat, famílies, professionals de l'educació i la innovació social) i coordinat des de la Fundació Tot Raval, es va crear l'any 2006. Des dels seus inicis, treballa per enfortir els vincles i el capital social de l'entorn educatiu del barri, connectant la diversitat d'entitats, recursos i equipaments, intercanviant coneixements i experiències del temps lectiu i no lectiu, amb la finalitat de generar conjuntament més i millors oportunitats educatives al Raval. Podeu trobar més informació a l'apartat web del projecte: *https://www.totraval.org/ca/projectes/grup-deducacio-comunitaria*

Per fer aquesta eina s'ha generat un grup específic de professorat especialment interessat en aquesta temàtica que ha treballat conjuntament amb el GIR per generar el document que teniu a les vostres mans.

DIVERSITAT DEL RAVAL

Perfil de la població estrangera al Raval segons la seva nacionalitat. Gener 2019[1]

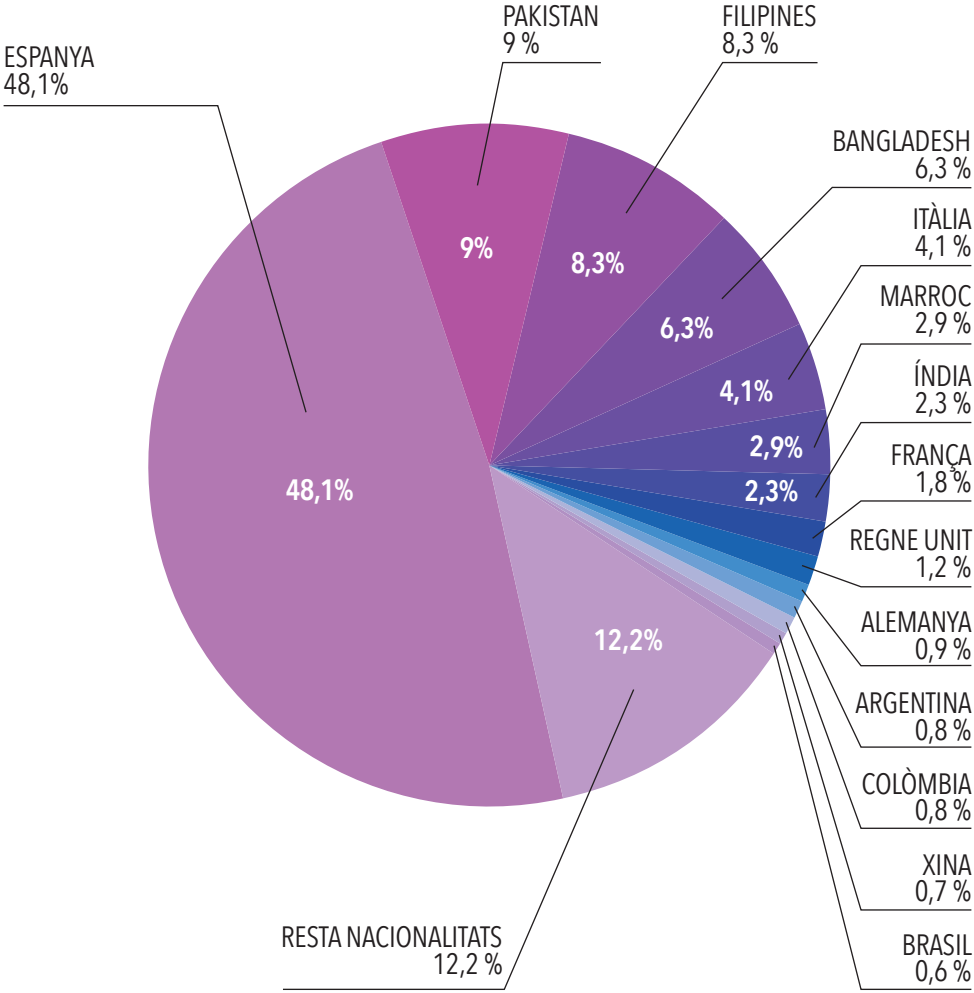

1. Font: Ajuntament de Barcelona. Departament d'Estadística i Difusió de Dades. Lectura del Padró Municipal d'Habitants. Gener 2019.

En el sistema educatiu: Alumnat estranger a Ciutat Vella sobre total de l'alumnat del districte VS Alumnat estranger a Barcelona sobre total de l'alumnat de la ciutat.[2]

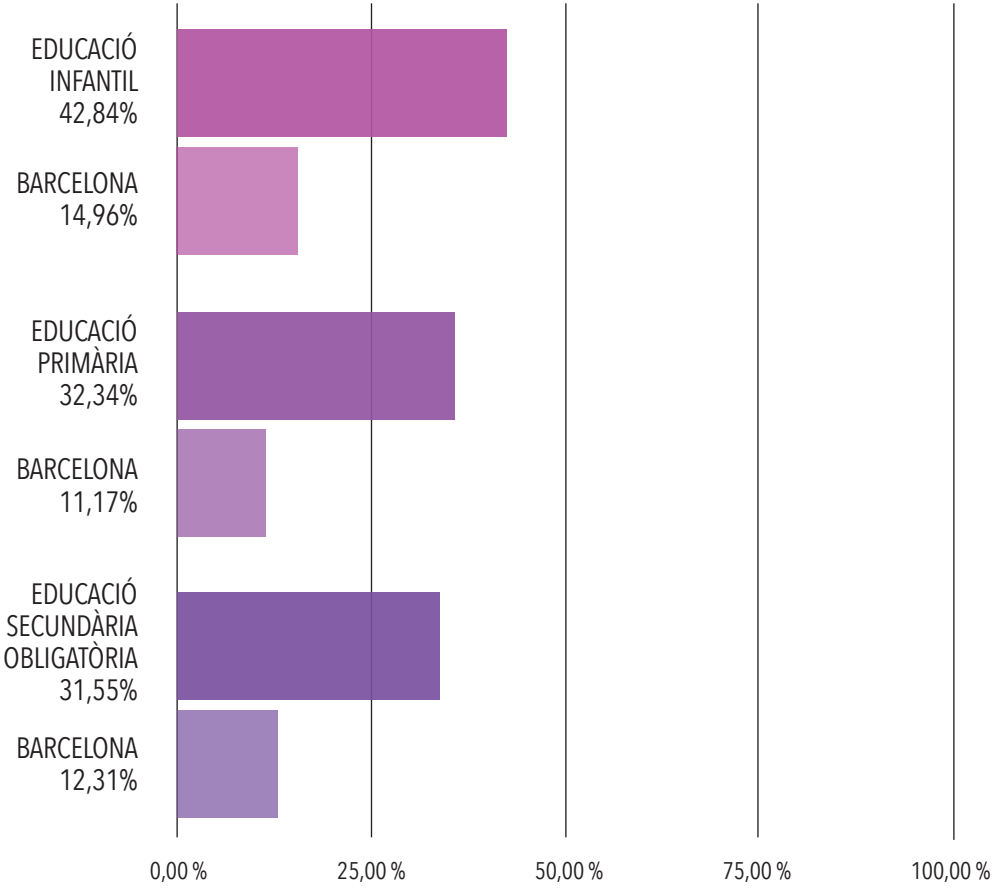

2. Font: Departament d'Ensenyament, Alumnat de nacionalitat estrangera, 3 a 16 anys, Curs 2015-2016.

DIVERSITAT SOCIAL, CULTURAL, RELIGIOSA I ESPIRITUAL

Existeixen infinitat de recursos per treballar la diversitat religiosa i cultural a l'aula. La rellevància d'aquesta guia que és fruit d'un grup de treball mixt, format per docents, membres de la comunitat social i cultural de Raval del Grup d'Educació Comunitària i entitats membres del GIR. Animeu-vos a treballar de manera transversal la diversitat cultural, a través de la reflexió i la participació!

Pel que fa la diversitat religiosa, no es tracta d'incorporar la religió al currículum escolar, sinó reconèixer la realitat social i cultural de les escoles i aprofitar l'oportunitat per aprendre, tant l'alumnat com el professorat. Una societat secular no ha de ser ignorant de la seva realitat. En el cas del Calendari de Celebracions del Raval, les festivitats ens ajuden a estirar els fils per descobrir i saber interpretar el sentit de les celebracions.

No és una feina senzilla, no es té una recepta per treballar la diversitat des de la laïcitat. Al professorat no l'ha d'incomodar ni fer vergonya no tenir tota la informació. Ben al contrari, és una oportunitat per compartir amb l'alumnat el procés d'aprenentatge.

Es tracta de crear els espais per poder dialogar i explicar les diferents tradicions i compartir-les. Assegurar un entorn on l'alumnat pugui manifestar les pròpies conviccions i veure, escoltar i conèixer les d'altres persones.

D'aquesta manera, probablement, els nois i noies no hauran d'aprendre a conviure amb persones que pensen i creuen de manera diferent, perquè ja ho viuran de manera natural.

El currículum

La interculturalitat no fa referència a un alumnat específic, interpel·la tots els centres educatius, no només aquells centres amb alumnat de diferent procedència cultural. No es tracta només de treure o posar, de substituir continguts més o menys inadequats per uns altres de més adients. És necessari treballar per canviar la mirada, fer una lectura diferent del currículum ordinari a partir dels tres eixos bàsics que formen l'educació intercultural: la identitat, la diversitat i l'equitat. Dit d'altra manera, el reconeixement i el valor de la diferència, els valors compartits i el respecte i la igualtat d'oportunitats de cada individu.

Vinculació amb el currículum

Les competències bàsiques de l'àrea d'educació en valors socials i cívics es refereixen a les capacitats que permeten els i les alumnes viure plenament i contribuir al benestar de qui els envolta, tant de qui és més proper com de qui és més llunyà.

En cada etapa educativa es treballa amb una terminologia específica, però totes fan referència a la capacitat d'actuar en la vida quotidiana amb actituds i hàbits de respecte, d'autoconeixement, d'autocontrol, d'empatia i d'assertivitat.

Segons la definició del Departament d'Educació, les àrees del currículum són les vies a través de les quals es fa el treball de reproducció i de producció cultural, que són els eixos que organitzen i vertebren el temps escolar i el treball del professorat i l'alumnat. La inserció de la interculturalitat a totes les àrees del currículum no s'ha de plantejar ni com una feina d'addició a un currículum, ni com una feina de substitució d'uns continguts més o menys inadequats per uns altres de més adients, sinó com una "mirada" diferent, com un "enfocament" més inclusiu i més just.

Amb aquest material es presenta un petit quadre resum de capacitats que es poden treballar des de la diversitat cultural i religiosa, segons els currículums actuals (és un quadre no exhaustiu, només recull alguns exemples):

Diversitat cultural en els currículums

Acció tutorial

Educació infantil 0-3 anys	**Capacitats**	• Observar i explorar l'entorn immediat, natural i físic, amb una actitud de curiositat i respecte. • Conviure en la diversitat, avançant en la relació amb les altres persones i iniciant-se en la resolució pacífica de conflictes.
Educació infantil 3-6 anys	**Capacitats**	• Assolir progressivament seguretat afectiva i emocional, i anar-se formant una imatge positiva d'un/a mateix i dels/els altres. • Observar i explorar l'entorn immediat, natural i físic, amb una actitud de curiositat i respecte i participar, gradualment, en activitats socials i culturals. • Conviure en la diversitat, avançant en la relació amb els i les altres en la resolució pacífica de conflictes. • Comportar-se d'acord amb unes pautes de convivència que el portin cap a una autonomia personal, cap a la col·laboració amb el grup i cap a la integració social.

Acció tutorial

Educació primària	**Competències bàsiques**	• Àmbit d'educació en valors socials i cívics. • Interculturalitat transversal en la resta d'àmbits.
Educació secundària obligatòria (ESO)	**Competències bàsiques**	• Mostrar actituds de respecte actiu envers les altres persones, cultures, opcions i creences. • Aplicar el diàleg i exercitar totes les habilitats que comporta, especialment per a la solució de conflictes interpersonals i per propiciar la cultura de la pau. • Competència en el coneixement i interacció amb el món físic. • Competència social i ciutadana.

Acció tutorial

Programes de formació i inserció (PFI)	**Competències generals**	• Coneixement de les llengües, maneres de comunicació, costums, tradicions, cultura i religions. • Competència social i ciutadana. • Intel·ligencia emocional: resolució i mediació de conflictes, empatia, regulació emocional, tolerància. • Mediació intercultural. • Igualtat en perspectiva de gènere per trencar rols estereotipats del mercat laboral. • Coneixement de l'entorn i la realitat social. • Llenguatge protocol·lari tenint en compte la diversitat cultural i el perfil professional de sortida.
Batxillerat	**Competències generals**	• Competència personal i interpersonal. • Competència en el coneixement i interacció amb el món.

Els llibres de text

Els llibres de text no són les úniques eines per desenvolupar la tasca docent, però poden ser un bon punt de partida per analitzar el biaixos culturals que representen i analitzar si també són presents en altres metodologies que es fan servir a l'aula.

Una recomanació és fer una ullada als resultats de l'*Anàlisi de la didàctica de les ciències socials des d'una perspectiva de pau*,[3] fet per l'Observatori dels Llibres de Text. En especial a l'apartat de recomanacions. Pel que fa al treball de la diversitat cultural, religiosa i espiritual, es creu rellevant concloure les següents:

- Sense deixar de fer crítica amb altres cultures, posar una especial atenció a no parlar-ne a partir de prejudicis o estereotips i a promoure'n el coneixement. Evitar mostrar les altres cultures com blocs homogenis i fugir de la seva equiparació amb tendències integristes.
- Mostrar la temàtica de la immigració des de la comprensió de les causes i la valoració de la riquesa de la diversitat cultural.
- Proposar activitats de tipus socioafectiu per treballar l'empatia cap a les perspectives i els sentiments d'altri. Especialment en relació amb el treball en valors.
- En el cas de les independències o de la descolonització, diversificar el punt de vista i incorporar també el punt de vista dels països descolonitzats.
- Transmetre el fet que la pobresa no és un fet fortuït, sinó que depèn de decisions associades a uns models econòmics o a uns altres.

3. Cécile Barbeito (dir.), *Observatori de llibres de text: anàlisi de la didàctica de les ciències socials des d'una perspectiva de pau* (tercer d'ESO, edicions de 2007, 2015, 2016), Institut Català Internacional per la Pau, 2017.

L'anàlisi de la procedència de les persones citades en cada llibre revela l'escassa diversitat dels seus continents d'origen. Només un 2,2% provenen d'Àfrica, un 1,9% d'Amèrica Central i del Sud, un 1,8% d'Amèrica del Nord, un 0,7% d'Orient Mitjà, un 0,4% d'Àsia i un 0,06% d'Oceania.

Un dels objectius més urgents és el d'incorporar la diversitat cultural en el currículum. Això implica que el llibre de text ha d'aportar eines per a la comparació d'idees i també que les activitats han de convidar a l'alumnat a preguntar-se sobre els avantatges i els inconvenients, la complexitat i els dilemes que comporten determinades realitats.

Tanmateix, els llibres de text són només una de les eines pedagògiques i poden servir per iniciar un treball més profund per incorporar personatges rellevants desconeguts fins ara, perspectives que no se centrin en els conflictes o mirades que donin valor i rellevància a diferents cultures.

De quins països procedeixen les persones citades als llibres de text?

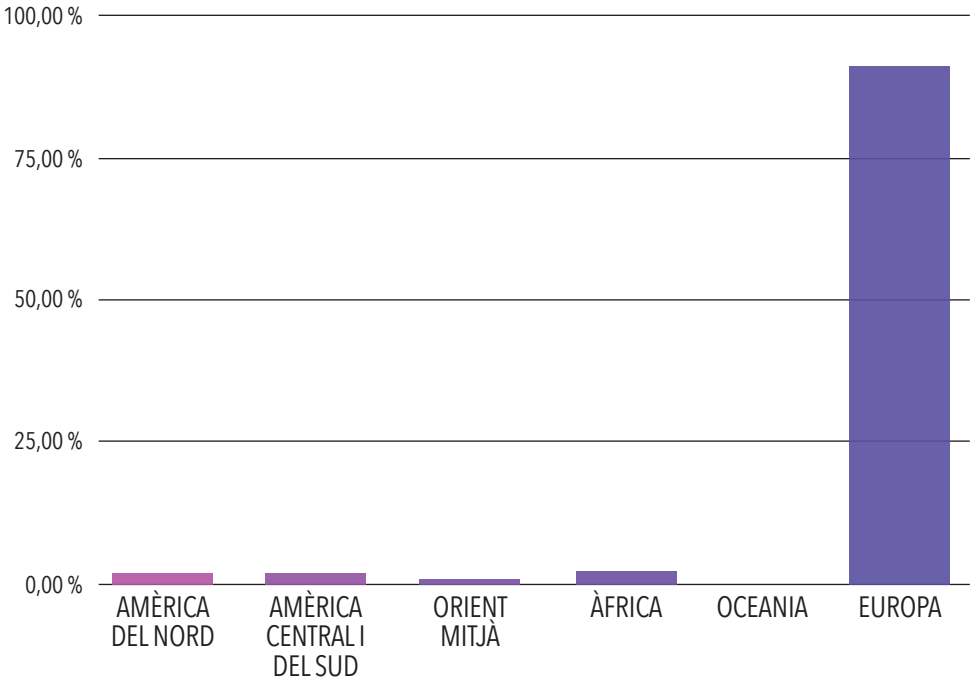

Anàlisi de la didàctica de les ciències socials des d'una perspectiva de la pau - OBSERVATORI DE LLIBRES DE TEXT - Institut Català Internacional per la Pau.

IDEES PER TRACTAR LA DIVERSITAT CULTURAL I RELIGIOSA

Les religions i les cultures són diferents i no sempre contenen els mateixos elements, no sempre és possible fer analogies. Fer comparacions pot ajudar a comprendre altres formes de viure, però també pot crear confusions. És important treballar l'empatia i el diàleg, evitant, sempre que sigui possible, analitzar altres cultures amb els paràmetres de la cultura pròpia.

Els centres educatius han d'acollir cada persona en la seva totalitat, d'una manera holística, respectant el bagatge i la riquesa cultural de les famílies i les seves creences espirituals, religioses, agnòstiques o atees. Els entorns educatius han de treballar tant els valors i els referents comuns com els específics, facilitant així el procés integral de desenvolupament de la personalitat.

La comunitat educativa ha de ser conscient que ensenyar a conviure és, entre altres coses, afrontar les inseguretats i els conflictes de relació diària. Saber preguntar i trobar respostes adequades es converteix en una activitat educativa constructiva, en un procediment per determinar en cada situació allò que sembla més adequat després d'un procés de coneixement i valoració.

PROPOSTA D'ACTIVITATS A L'AULA

"Cal superar els prejudicis d'alguns professionals de l'educació per no traspassar-los a l'alumnat, que no sempre és conscient de les diferències o potser les veuen com un problema".[4]

A continuació trobareu algunes propostes, sorgides del grup de treball format pel GIR i participants de la comunitat educativa i social del Raval.

Aquestes propostes han estat construïdes en dues trobades diferents, en les quals han participat un total de cinc persones vinculades al GIR i cinc docents. La convocatòria de les persones docents s'ha articulat a través de la coordinació del Grup d'Educació Comunitària del Raval.

Aquestes activitats són només un exemple de com aplicar la perspectiva intercultural a l'aula. La proposta és que us animeu a implementar a l'aula algunes (o totes) de les activitats aquí proposades i que en genereu de noves i les poseu en comú, per tal d'ampliar aquest recull i compartir, alhora, els aprenentatges que es deriven de la seva realització.

4. Pep Gratacós i Guillén; Pilar Ugidos Franco, *Diversitat cultural i exclusió escolar*, Fundació Jaume Bofill, 2011, p. 83.

Diversitat? Què en pensa l'alumnat?

Objectius	• Posar en valor les experiències de l'alumnat. • Superar prejudicis i estereotips. • Crear un entorn de debat, en el qual l'alumnat senti que pot aportar amb les seves experiències i opinions. • Construir coneixement, aprendre de forma col·lectiva.
Dia del calendari	• Sense data específica, sessions de tutoria.
Preparació	• Investigar què és diversitat cultural, religiosa o espiritual. • Veure alguna pel·lícula relacionada.
Desenvolupament de l'activitat	• Debatre què és diversitat cultural, religiosa o espiritual. • No sempre existeix una única resposta i sovint les definicions dependran de la persona i de les seves experiències.
Edats i nivells	• Es pot adaptar a tots els nivells en els quals es faci servir el debat com a eina metodològica.
Altres	• Compartir als passadissos de l'escola en forma de mural.

El llenguatge emocional del Raval

Objectius	• Crear un diccionari d'emocions i valors universals. • Treballar l'educació emocional a través de la diversitat lingüística. • Potenciar la creativitat.
Dia del calendari	• 21 de febrer, Dia de la Llengua Materna.
Preparació	• D'octubre a febrer.
Desenvolupament de l'activitat	• Crear noves paraules en relació amb com ens sentim davant la diversitat, treballant el respecte i la tolerància. • Incloure paraules en altres idiomes, paraules que no formen part del nostre, però amb les quals ens podem identificar.
Edats i nivells	• Totes les edats.
Altres	• Posada en comú dels treballs realitzats a nivell comunitari. • Incloure la participació de les biblioteques.

Els oficis del Raval 1

Objectius	• Recuperar informació relacionada amb oficis tradicionals de les famílies i el veïnat del Raval. • Treballar els oficis del barri, amb l'alumnat, les famílies i el veïnat.
Dia del calendari	• 8 de març, 1 de maig.
Preparació	• Col·laboració amb les famílies/veïnat per conèixer més sobre els tipus d'oficis, la seva història, maneres de fer... • Ser els/les iniciadors/es dels racons explicant i parlant sobre l'ofici. • Poder traduir aquests coneixements en un objecte que pot ser un utensili. • Connectar cada racó a través dels objectes i utensilis d'aquests oficis.
Desenvolupament de l'activitat	• Crear un racó amb l'objecte en relació amb l'ofici. • Acostament lliure en grups reduïts.
Edats i nivells	• Infantil (0-6)

Els oficis del Raval 2

Objectius	• Recuperar informació relacionada amb oficis tradicionals de les famílies i el veïnat del Raval. • Treballar els oficis del barri, amb l'alumnat, les famílies i el veïnat. • Potenciar la creació col·lectiva i el treball en equip.
Dia del calendari	• 8 de març, 1 de maig.
Preparació	• Col·laboració amb les famílies/veïnat per conèixer més sobre els tipus d'oficis, la seva història, maneres de fer... • Poder traduir aquests coneixements en un objecte que pot ser un utensili o en una forma de treballar.
Desenvolupament de l'activitat	• Materialitzar un projecte tècnic, individual o en grup, integrador de les tecnologies treballades, en relació amb els oficis del Raval. • Elaborar una memòria tècnica per documentar el procés. • Exposar el procés de construcció, vinculant-lo amb els oficis i materials que s'han investigat.
Edats i nivells	• 1r o 2n ESO (12-14) • 3r o 4t ESO (14-16)
Altres	• Col·laborar amb centres de creació, com FabLabs, MakerSpaces o Fàbriques de Creació. • Comparar les noves tecnologies amb els antics oficis. • Investigar metodologies DIY (Do it yourself), llicències obertes, autoreparació, etc.

Cuines del món

Objectius	• Conèixer la diversitat cultural, social i religiosa mitjançant la cuina i els menjars. • Construir/elaborar un receptari per trobar els elements que uneixen les diferents religions. • Treballar la igualtat de gènere. • Apropar les famílies a la comunitat educativa.
Dia del calendari	• Diverses celebracions amb menjars relacionats. Per exemple, la celebració de l'Iftar popular al Raval.
Preparació	• Podria haver-hi un grup que impulsés el projecte (ESO/BATX) i el fes extensiu a la resta. • ESO: liderat per l'alumnat. • INFANTIL/PRIMÀRIA: involucrar famílies.
Desenvolupament de l'activitat	• Tallers trimestrals. Es pot fer una jornada de presentació final quan acaba el trimestre; això implica les famílies, alumnat i professorat. • Caldrà fer un receptari: les tradicions orals (alguna persona explica al grup el plat), treball d'investigació (saber dels orígens), mirar els valors que hi ha darrere la recepta.
Edats i nivells	• Un taller adaptable a les diferents etapes.
Altres	• Durant el curs 2018-19, L'alumnat de 4t d'ESO de l'Institut Consell de Cent ha elaborat un deliciós llibre de receptes.

Les cuines de cada cultura reflecteixen la seva història, les seves tradicions, els seus valors i els seus costums. Són una bona eina per compartir coneixement, debatre i donar protagonisme a les diferents cultures. Acostumen a estar vinculades a la història i els recursos de la zona, a tradicions i als diferents valors de cada comunitat. Permeten acostar-se a la cultura de l'alumnat alhora que es facilita que investiguin en la seva cultura i comparteixin els valors i tradicions vinculats a cada recepta.

A continuació es proposa un exemple, elaborat per la classe de 4t de la ESO de l'Ins Consell de Cent, a proposta del professor de llengua castellana Juan F. Escalona, durant el curs escolar 2018-2019.

Recetas de cuarto con una pizca de lengua

Las recetas que aquí aparecen, tienen el encanto de reflejar la extraordinaria y rica diversidad de los alumnos y alumnas de nuestro centro, de la que, por cierto, nos sentimos tan orgullosos; pero también son una oportunidad para que ellos reivindiquen sus esencias, sus procedencias. En este sentido, quisiéramos agradecer la colaboración de las madres y los padres que han realizado con sus hijos algunos de platos que aquí aparecen. Cuando ellos se sienten acompañados por un adulto en el aprendizaje, la motivación es máxima y los resultados magníficos y, en esta ocasión, deliciosos.

Para acabar, no podemos dejar de resaltar que, una vez más, hemos aprendido de nuestros alumnos muchísimo más de lo que hubiéramos deseado

enseñarles, un poco a nuestro
pesar, la verdad: productos
y especias nuevas, maridajes
inesperados, cocciones
inverosímiles, sabores exóticos
y, sobre todo, muchas palabras
cuyos perfumes nos transportan
inmediatamente a culturas
milenarias interesantísimas;
no en vano la cocina y el habla
comparten el uso esencial del
mismo órgano bucal sin hueso:
la lengua. Y *vale*, que en latín
quiere decir adiós.

Juan F. Escalona Ruiz

PROPOSTA D'ACTIVITATS FORA DE L'AULA

Visites a entitats socials del barri del Raval

El Grup Interreligiós del Raval posa a disposició de tots els centres educatius del territori la possibilitat de demanar visites a diversos centres de culte del Raval o a entitats social i culturals del barri per tractar temes específics d'algunes comunitats, o fer activitats concretes a pactar directament amb el centre educatiu.

Itineraris pels centres de culte del Raval

El Raval és un barri històricament acollidor, un espai d'arribada i de sortida de persones nouvingudes a la ciutat. En les darreres dècades s'hi han establert persones de diferents països del món, generant així un barri culturalment molt ric i divers. La diversitat religiosa és una altra de les característiques d'aquest barri.

PROPERS PASSES

Podeu consultar el mapa dels centres de culte del Raval al final de la guia. S'espera que esdevingui una eina que ajudi a cercar i saber quina acció religiosa i social es realitza dins dels centres de culte. Se n'han detectat 22, que aquí queden classificats segons confessió religiosa: 11 esglésies catòliques, 1 església protestant, 1 església grecocatòlica, 5 oratoris musulmans, 1 temple sikh, 2 esglésies evangèliques i 1 església adventista.

El Grup Interreligiós del Raval (GIR) organitza, sota demanda, visites comentades per representants del GIR per diferents oratoris del barri, destacant aspectes generals de les diferents religions que hi conviuen. Als itineraris es poden visitar alguns dels oratoris marcats al mapa.

Si esteu interessats/des en qualsevol d'aquestes activitats cal que contacteu prèviament amb el Grup Interreligiós del Raval: mediacio@totraval.org / 93 442 68 68

Tant de bo que aquesta eina us sigui d'ajuda en el dia a dia de les aules i els centres educatius, de formació i de lleure. Treballar la interculturalitat en un barri tan divers pot ser un repte, però també un recurs il·limitat d'aprenentatge i d'oportunitats per conèixer altres cultures, les persones amb les quals es comparteixen espais, i sobretot, aprendre a conviure.

Animeu-vos a posar en marxa les idees que aquí apareixen i a crear-ne de noves. És un document inicial que s'espera que evolucioni i esdevingui una autèntica font de recursos per a totes les persones dedicades a l'educació i el lleure al Raval i que també sigui de molta utilitat més enllà dels confins del barri.

És molt important poder recollir totes les experiències que es puguin generar a partir de la utilització d'aquesta guia. Per això es demana, si us plau, que feu arribar les vostres propostes, experiències i consideracions al següent correu: socioeducatiu@totraval.org.

AGRAÏMENTS

Des del Grup Interreligiós del Raval i la Fundació Tot Raval agraïm a totes les persones que heu participat del grup de treball, per les vostres propostes i motivació. Per part del *Grup Interreligiós del Raval* han participat, directament, del grup de treball: la Fátima Ahmed (Associació Intercultural diàlegs de Dona), la Fàtima Zahra i l'Aicha Mahamsani (Consell Islàmic de Catalunya), l'Alícia Guidonet (Migrastudium), i la Yolanda Jolis (Serveis Educatius del MACBA). Per part dels *docents del Raval*, han participat del grup de treball, la Pilar Subirà i la Mònica Fidalgo (Institut Milà i Fontanals), l'Anna Montornès (Impulsem), la Carme Arnau (Institut Consell de Cent) i la Gemma Font (EBM Aurora).

També es vol agrair a l'alumnat de quart d'ESO de l'Ins Consell de Cent l'haver compartit les seves receptes, i al professor Juan F. Escalona Ruiz per treballar els valors i tradicions del seu alumnat de forma transversal, a través de l'assignatura de llengua castellana.

Aquest projecte ha estat possible gràcies al treball en col·laboració entre les àrees de Mediació, Socioeducativa i Comunicació de la Fundació Tot Raval (que coordinen la dinamització i comunicació del Grup d'Educació Comunitària i del Grup Interreligiós del Raval) i la dedicació de la Mònica Moreno Dionís, professora de cicles formatius i estudiant del *Màster de Diversitat Religiosa: Pensament, Realitat i Gestió* de la Universitat de Girona, en el marc de les seves pràctiques d'aquest estudi de postgrau. El treball de recerca i l'elaboració de l'eina pedagògica s'han emmarcat dins d'una col·laboració entre la Fundació Tot Raval i la Fundació de la Universitat de Girona.

I finalment, agrair a totes les persones que treballen cada dia perquè aquesta sigui una autèntica societat d'acollida, de la qual tots i totes, des de les múltiples diversitats, se'n puguin sentir part.

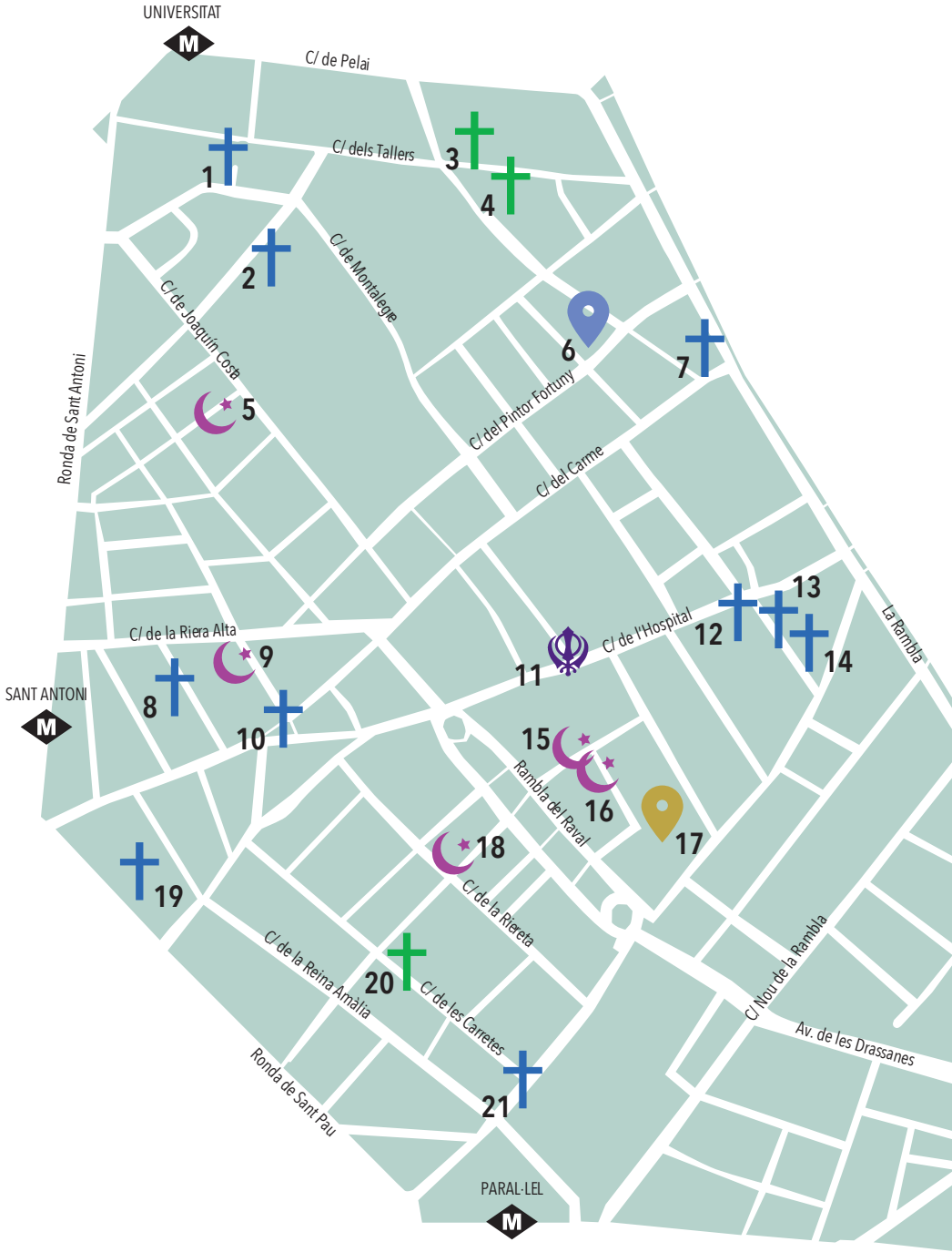
UNIVERSITAT
M
C/ de Pelai
C/ dels Tallers
C/ de Montalegre
C/ de Joaquín Costa
Ronda de Sant Antoni
C/ del Pintor Fortuny
C/ del Carme
C/ de la Riera Alta
C/ de l'Hospital
La Rambla
SANT ANTONI
M
Rambla del Raval
C/ de la Riereta
C/ de la Reina Amàlia
C/ de les Carretes
Ronda de Sant Pau
C/ Nou de la Rambla
Av. de les Drassanes
PARAL·LEL
M
1
2
3
4
5
6
7
8
9
10
11
12
13
14
15
16
17
18
19
20
21

Cristiana

Sikh

Islàmica

Altres

Mapa dels centres de culte del Raval

1. Parròquia Sant Pere Nolasc
2. Església Santa Maria Montalegre
3. Església Protestant Barcelona Centre
4. Església Adventista del 7è dia
5. Mesquita Madni
6. Unión Lumen Dei
7. Parròquia Mare de Déu de Betlem
8. Parròquia Mare de Déu del Carme
9. Mesquita Camí de la Pau
10. Capella de Sant Llàtzer
11. Temple sikh
12. Parròquia Filipina Immaculada Concepció i Sant Llorenç Ruiz
13. Parròquia de Sant Agustí
14. Germanor de la Macarena
15. Mesquita Tarek Ibn Ziad
16. Centre Islàmic de Catalunya
17. El Chiringuito de Dios
18. Mesquita Baba Jalal Shah
19. Parròquia Sant Antoni Abat
20. Església Evangèlica de la Cera
21. Parròquia Sant Pau del Camp
22. Parròquia Sant Josep – Santa Mónica
23. Comunitat Ucraïnesa Grecocatòlica

Aquest material didàctic ha estat realitzat gràcies al suport de:

Ajuntament de Barcelona

Diputació Barcelona

Generalitat de Catalunya